

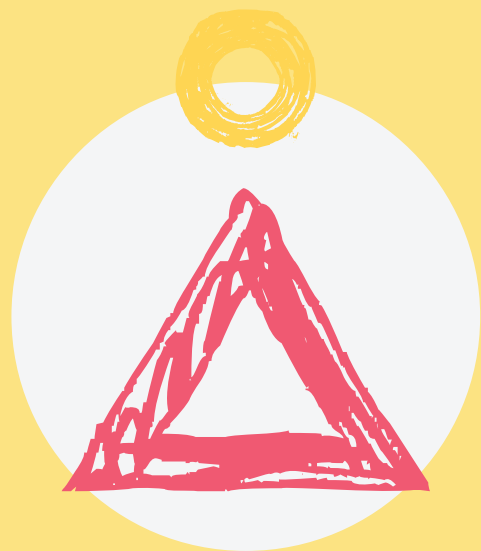
**KADEMIJA
ŽENSKOG LIDERSTVA**

**RODNA RAVNOPRAVNOST I ŽENSKO POLITIČKO
LIDERSTVO U STRANKAMA U SRBIJI:**

OSNOVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

O ISTRAŽIVANJU: OPIS, METODOLOGIJA I UZORAK

Istraživanje je sprovedeno tokom 2015. godine u cilju dopune saznanja o kapacitetima političkih stranaka za žensko liderstvo¹ i ispitivanja potencijala ženskog liderstva za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u političkim strankama u Srbiji. Sprovedeno je anonimnim elektronskim upitnikom na uzorku od 152 ispitanika/ca, članova i članica stranaka i dubinskim intervjuima sa 13 političarki, funkcionerki na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Ciljevi istraživanja bili su:

- Utvrđivanje realnog položaja žena u političkim strankama
- Odnos stranaka prema rodnoj ravnopravnosti, kroz percepciju ispitanika/ca
- Identifikacija potencijala, prepreka i funkcija ženskog političkog liderstva u strankama

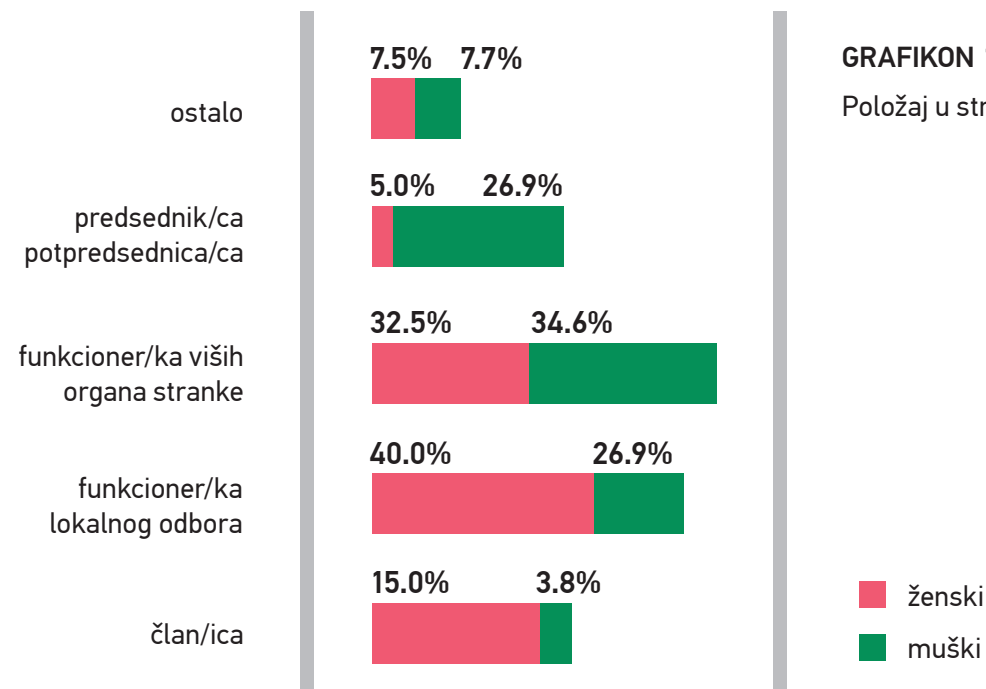
Ukupan uzorak obuhvata 152 ispitanika/ca, od kojih je 82,2% žena i 17,1% muškaraca funkcionera/ki i članova/ica političkih stranaka u Srbiji. Smatrali smo da je veoma važno u ovakvo istraživanje uključiti i muškarce i utvrditi njihovu percepciju rodne ravnopravnosti i položaja žena u politici i ovo je prvo istraživanje u Srbiji u kom je uključena i specifična muška perspektiva razumevanja rodne ravnopravnosti u politici². **Prosečan ispitanik/ca je fakultetski obrazovana političarka, funkcionerka lokalnog odbora stranke, stara između 30 i 39 godina, u braku sa decom, zaposlena u javnom sektoru, zadovoljavajuće materijalne situacije, koja živi u gradu.**

1. Istraživanjem se dopunjavaju i proveravaju rezultati istraživanja kapaciteta političkih stranaka u Vojvodini za ostvarivanje rodne ravnopravnosti (Bačanović, Pajvančić, 2010).

2. Pokazalo se da muškarci nisu isuviše motivisani za učešće u istraživanju jer se, uprkos velikom trudu, odzvao samo mali broj njih. To može da znači da muškarci rodnu ravnopravnost i dalje shvataju kao „žensku temu“ u koju ne treba da se mešaju.

POLOŽAJ ŽENA U STRANKAMA

Žene zauzimaju niže, a muškarci više pozicije u strankama

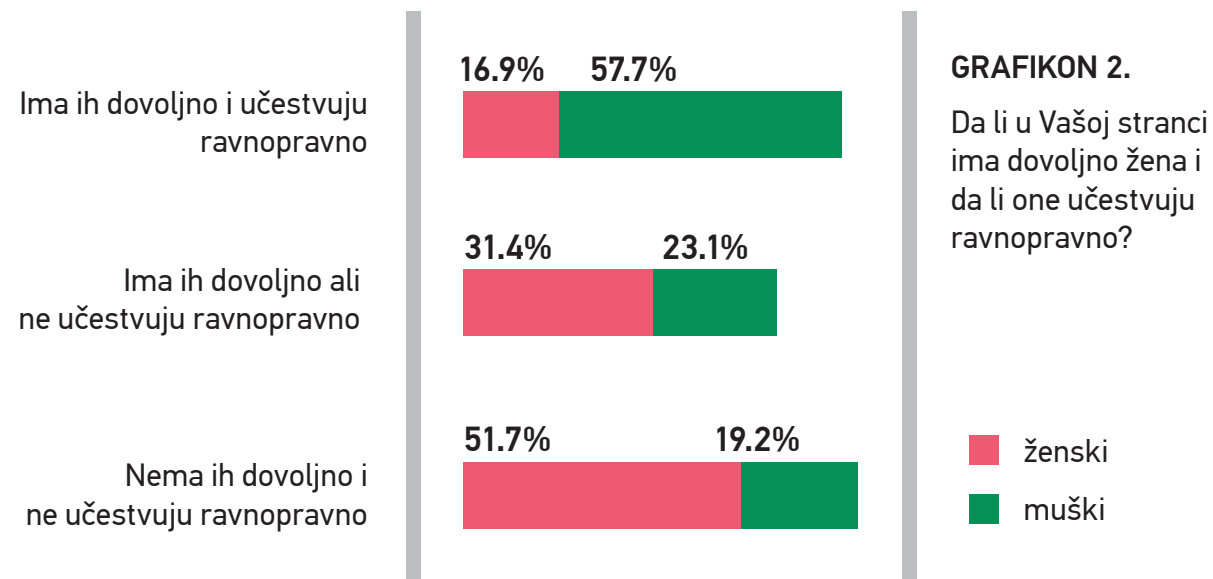

Od ukupnog broja ispitanika/ica, 26,9% muškaraca i 5% žena zauzimaju najviše funkcije, dok su 3,8% muškaraca i 15% žena samo članovi/ce stranaka.

Muškarci su češće kandidati za republičke izbore, a žene za niže nivoe vlasti (obično lokalni)

Čak 24.6% žena nikada nisu bile kandidatkinje za javne funkcije. Kad je rađeno istraživanje iz 2010. godine taj procenat bio je znatno viši (47%) što govori o uticaju kvota koje su od tada primenjivane.

Muškarci i žene različito percipiraju položaj žena u strankama

Čak 51,2% ispitanica smatra da u strankama nema dovoljno žena i da u odlučivanju ne učestvuju ravnopravno dok takvo mišljenje ima samo 19,2% ispitanika. Suprotno mišljenje ima 16,9% žena i 57,7% muškaraca. Pokazuje se da muškarci ne prepoznaju u dovoljnoj meri specifične probleme i pozicije žena u politici. Od 2010. godine do danas, žene su postale znatno kritičnije prema svojim strankama po pitanju rodne ravnopravnosti što govori o podizanju svesti o ovoj temi i njenom značaju kod političarki.

RODNA RAVNOPRAVNOST U STRANKAMA

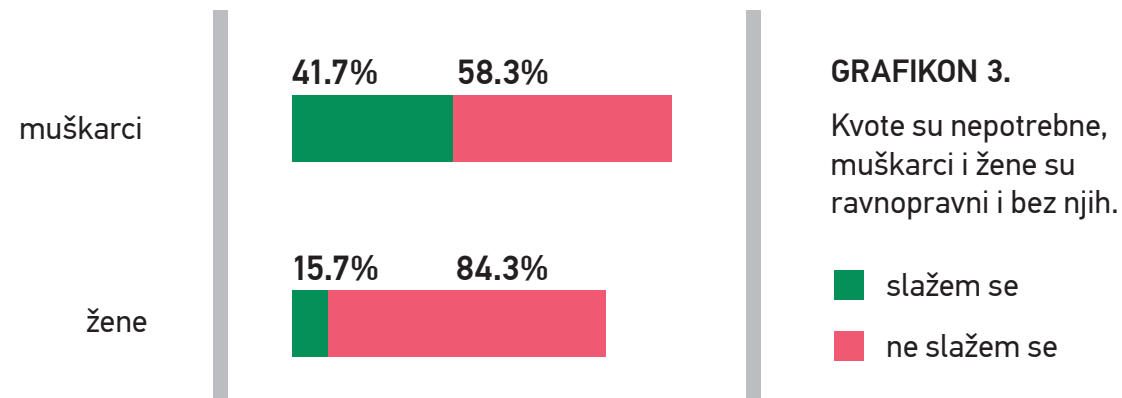
Muškarci i žene različito vide zastupljenost teme rodne ravnopravnosti u svojim strankama.

Oko 40% muškaraca, rodnu ravnopravnost doživljava kao jednu od važnijih tema o kojoj se govori u svim oblastima delovanja stranke i na svim nivoima. Žene, sa druge strane, u gotovo 50% slučajeva rodnu ravnopravnost vide kao temu koja je ograničena na organizacije žena. Iako većina stranaka ima neki oblik ženske organizacije, te organizacije imaju malo uticaja na process kandidovanja za izbore. Oko 23% ispitanika (i 7% ispitanica) ne zna da li se u njihovim strankama govori o rodnoj ravnopravnosti a veoma mali procenat ispitanika/ca (oko 5%) smatra da se o ovoj temi uopšte ne govori.

Postoji visok stepen deklarativne podrške rodnoj ravnopravnosti ali nedovoljna podrška, posebno muškaraca, konkretnim merama za njenu realizaciju. Neprepoznavanje rodnih specifičnosti u politici (rodno slepilo) dovodi do nerazumevanja principa rodne ravnopravnosti

od strane muškaraca i do nedovoljne podrške konkretnim merama za poboljšanje položaja žena u politici.

Gotovo svi ispitanici/ce smatraju da je rodna ravnopravnost tema oko koje bi stranka trebalo da se angažuje ali žene znatno češće uviđaju benefite koji iz toga proizilaze (bolji imidž stranke na primer).

I na drugim pitanjima se pokazalo da muškarci u principu ne podržavaju kvote. Oko 45% ispitanih muškaraca (i samo 10% žena) slaže se sa stavom da „Kvote diskriminišu muškarce i druge grupe“. Čak 40% muškaraca (i duplo manje žena), slaže se sa stavom da „Žene same ne žele da se uključe u politiku i ne treba ih kvotama primoravati na to“.

POTENCIJALI I PREPREKE ZA ŽENSKO LIDERSTVO U STRANKAMA

Prostor za razvoj profesionalne i političke karijere političarki je znatno uži nego kod muškaraca pa im je utoliko i članstvo u stranci važnije

Analiza porodičnih odnosa pokazala je da su kućni poslovi kod ispitanica još uvek neravnomerno raspodeljeni, odnosno, da žene imaju manje vremena i prostora za razvoj političke karijere. Upravo zbog toga, ženama je članstvo u stranci važnije nego muškarcima, jer doprinosi njihovoj opštoj emancipaciji. Za žene su, znatno češće nego za muškarce, razlozi ulaska u stranku samoispunjenje (89.4%) i društveni kontakti (85.8%). Neke od intervjuisanih liderki su u procesu ličnog omoćavanja ulazile u konflikte koji se nisu mogli prevazići.

„Ja znam da moj muž, koliko kod da me podržava trpi pritisak komšiluka i okoline: šta ja radim, kada dolazim, koliko nisam kod kuće. Onda se ja osećam krivom i ne osećam se ugodno kada se zadržavam na sastancima ili putovanjima“ - predstavnica izvršne vlasti na lokalnom nivou.

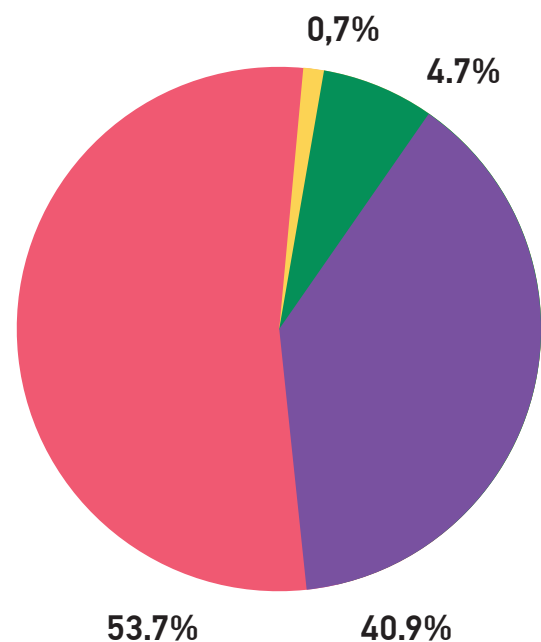
U strankama postoje značajni, ali nedovoljno iskorišćeni potencijali za žensko liderstvo. Žene u strankama se osećaju moćno, osnažene su i dobro umrežene.

Procenjujući svoje liderske kapacitete ocenama od 1 do 5, ispitanice u 26,8% slučajeva sebi daju najviše ocene za razliku od 7,7% muškaraca. Ispitanice su, jednako kao i muškarci, imale prilike za formalnu saradnju i neformalne kontakte sa uticajnim liderima u svojoj stranci (u više od 80% slučajeva), saradnju sa NVO-ima (60%), dok sa naučnom zajednicom saraduju znatno češće od muškaraca (54% u odnosu na 38% slučajeva). Podatak o češćoj saradnji sa naučnom zajednicom može da govori o potencijalnoj profesionalizaciji politike kojoj one teže, verovatno usled potrebe da svoje ideje verifikuju kako bi ih lakše sprovele.

Postoji deklarativna, ne i suštinska podrška ženskom liderstvu u strankama. Muškarci ne uviđaju dovoljno probleme koje žene imaju prilikom napredovanja na liderske pozicije kao ni potencijalne benefite ženskog liderstva za politiku u celini. Žene su mnogo skolnije da podrže liderke.

Iako je istraživanjem utvrđen visok stepen deklarativne podrške ženskom političkom liderstvu (97,5% ispitanika/ca bi podržalo kandidaturu žene za predsednicu stranke) identifikovane su i značajne prepreke koje se sastoje u neprepoznavanju specifičnosti položaja žena u politici. Muškarci se ređe (15%) potpuno slažu sa stavom da bi politika bila bolja kad bi žene više odlučivale, u odnosu na žene (53%).

GRAFIKON 4.

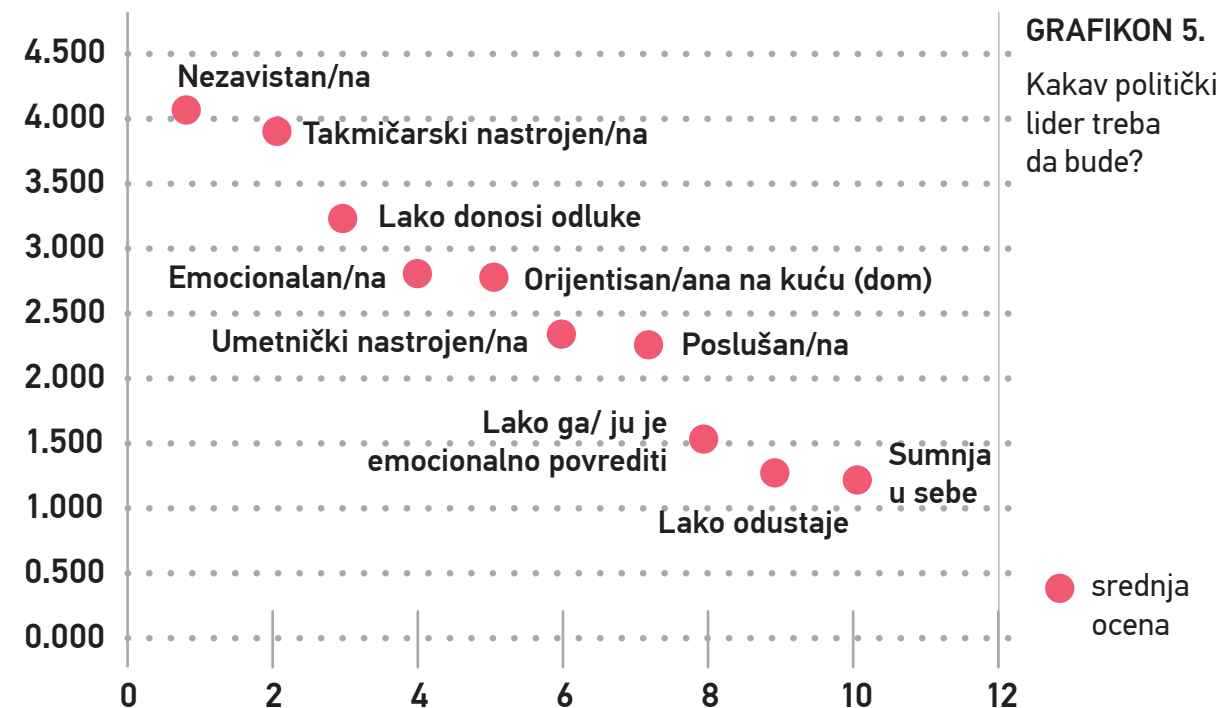
Da li bi Vaša stranka mogla da ima predsednicu?

- Da, to bi bilo dobro za stranku
- Da, isto kao i muškarca, pol nije važan
- Ne
- Ne znam

Polovina ispitanika/ca, među kojima su zastupljeniji muškarci, pol ne vidi kao relevantan faktor političkog liderstva.

Da muškarci u dovoljnoj meri ne prepoznaju specifičnosti pozicija žena u strankama, pokazuje i odnos prema stavu „U mojoj stranci ima žena koje imaju osobine liderki ali ne mogu da dođu do izražaja“. Žene se znatno češće potpuno slažu sa ovim stavom (30%, u odnosu na 7% muškaraca) što znači da muškarci ovakav problem znatno ređe percipiraju.

Ideal lidera je maskulinizovan, od lidera se očekuje da se ponaša “muški”

GRAFIKON 5.

Kakav politički lider treba da bude?

Najviše ocene daju se osobinama koje se, stereotipno, pripisuju muškarcima a najmanje onim za koje se veruje da su „ženske“.

Postavlja se pitanje kako se liderke sa suočavaju sa ovakvim očekivanjima – da li usklađuju svoje ponašanje sa njima ili nastoje da ih kroz promociju sopstvenih modela promene.

Žensko liderstvo ima transformativni potencijal koji može da doprinese pozitivnoj društvenoj promeni, urođnjavanju i demokratizaciji politike i poboljšanju položaja žena u društvu.

Na osnovu pojedinih odgovora moguće je zaključiti da suštinsko žensko liderstvo otvara mogućnosti za pozitivne društvene i političke promene. Nešto veći procenat ispitanica (45,2%), u odnosu na muškarce (26,9%), u potpunosti se slaže sa stavom da je lider onaj koji je u stanju da menja društvene uslove. Liderke su u intervjuima isticale potrebu da menjaju stvari, da menjaju okolnosti između ostalog i zbog “budućnosti drugih ljudi”.

“Ja sam ušla u politiku i to relativno kasno, da bih mogla da stvarno da utičem na ono što se oko mene dešava” - narodna poslanica.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaključeno je da je nužan dalji rad na istraživanju, prepoznavanju i prevazilaženju specifičnih problema političarki ali i vrednovanju i korišćenju velikih ženskih leaderskih potencijala u strankama. Ovi ciljevi nužno zahtevaju veće uključivanje muškaraca u angažman na rodnoj ravnopravnosti u politici. Na seminare, konferencije i radionice potrebno je pozivati muškarce i ukazivati na suštinski značaj rodne ravnopravnosti za društveni razvoj. Osim formalnog učešća, potrebni su mehanizmi i procedure za ravnopravno učešće u donošenju odluka i kreiranju partnerstva za razvoj. Važno je podržavati i promovisati liderke, njihove inicijative i rezultate kao i nove i drugačije modele političkog delovanja koje one unose u politiku.

Ana Pajvančić – Cizelj i Višnja Baćanović,
sociološkinje

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

Beogradski fond za političku izuzetnost
Belgrade Fund for Political Excellence

centar
modernih
veština

